

EMOBILITY WORKS!

Municipalitățile deschid calea

e=**M**OBILITY
W**ORKS**

Co-funded by the Intelligent Energy Europe
Programme of the European Union

EMOBILITY WORKS

Integrarea e-mobilității în municipalitățile și companiile europene (IEE/13/706/SI2.675111). Proiectul este finanțat de către Programul „**Energie Inteligentă pentru Europa – IEE**” al Comisiei Europene.

AUGUST 2016

Dacă sunteți interesați, vă rugăm să vizitați site-ul *EMOBILITY WORKS* (emobilityworks.com) sau urmăriți **prezentarea video a proiectului**, care poate fi găsit pe YouTube dar și pe site-ul proiectului.

Negare de răspundere: Singura responsabilitate pentru conținutul acestui document revine autorilor. Acest document nu reflectă în mod necesar opinia Uniunii Europene. Nici EASME nici Comisia Europeană nu sunt responsabile pentru orice posibilă utilizare a informațiilor conținute.

CUPRINS

Prefață	4
Sumar	5
Capitolul 1. E-mobilitatea în context european	6
Capitolul 2. E-mobilitatea în context municipal	12
Capitolul 3. Cum elaborați un plan de acțiune	13
Pasul 1 - Angajamentul factorilor de decizie locali	14
Pasul 2 - Implicarea părților interesate	16
Pasul 3 - Analiza status quo	18
Pasul 4 - Viziune, obiective și măsuri	20
Pasul 5 - Implementarea planului de acțiune	22
Capitolul 4. Concluzii	24
Capitolul 5. Recomandări	25
Capitolul 6. Rezultate <i>EMOBILITY WORKS</i>	26
Capitolul 7. Interviu cu un expert.	27
Le adresăm mulțumiri	28
Parteneri și contacte	29
Abrevieri	30
Mențiuni	31

PREFAȚĂ

Uniunea Europeană este un antemergător global al energiei durabile, acordând prioritate energiei regenerabile, eficienței energetice și transportului cu emisii scăzute de carbon. Acest fapt poate fi observat în pachetul său pentru energie 2030 care urmărește să reducă emisiile de gaze cu efect de seră (GHGs) cu 40%, să asigure producerea din surse regenerabile a 27% din necesarul energetic și să crească eficiența energetică cu 27%. UE este lider prin exemplul de construcție a unei societăți durabile cu emisii reduse de carbon, contribuind la atingerea Țintelor ambițioase stabilite prin acordul global pentru schimbările climatice stabilit la Paris în decembrie anul trecut. Dar mai sunt multe de făcut în această direcție.

Mobilitatea durabilă este de o importanță crucială dacă dorim să stopăm încălzirea globală. Transportul este responsabil pentru circa un sfert din emisiile de GHG ale UE, fiind al doilea sector ca nivel de poluare după sectorul energetic. Numai transportul rutier contribuie cu o cincime din emisiile totale de CO₂ la nivel european. În prezent, transportul urban este singurul sector la nivel de UE unde emisiile de gaze cu efect de seră continuă să crească.

Comitetul European al regiunilor a Salutat Cartea Albă din 2011 a Comisiei Europene care lansează foaia de parcurs pentru o singură Zonă Europeană de Transport ce definește Țintele specifice pentru 2050. Prin aceasta se va contribui la reducerea cu 60% a emisiilor din transport până la mijlocul secolului. Sunt în special bucuroși să văd că automobilele convenționale nu vor mai polua orașele noastre din 2050.

Noi trebuie să eficientizăm toate politicile UE și instrumentele de investiții pentru a sprijini administrațiile locale și regionale în dezvoltarea mobilității curate. La finalul lui mai 2016, Agenda Urbana a UE a fost adoptată prin Pactul de la Amsterdam, promovându-se integrarea politicilor UE astfel încât diferitele domenii de politici să se completeze unele pe altele. Comitetul a fost activ implicat în conturarea acestei schimbări importante de etapă în modul în care noi creăm împreună o politică efectivă a UE. A face din e-mobilitate un succes trebuie deci să fie abordată simultan cu alte măsuri de politică care creează comunități durabile, ca acelea de promovare a surselor de energie curată.

Trebuie să ne schimbăm mentalitatea, prin dezvoltarea întregului sistem de transport bazându-ne pe conceptul „Mobilitatea ca serviciu” (MaaS). În orașul meu,

Espoo din Finlanda, constatăm un uriaș potențial pentru asta. În vară vom extinde linia de metrou de la periferia Helsinki până la Espoo utilizând pentru investiție un miliard de euro. Asta va însemna că cele cinci centre de oraș ale noastre, cu circa 50.000 locuitori fiecare, vor fi deservite de linii de metrou sau tren. Apoi, noi avem în plan să includem autobuze electrice și să integrăm diferitele sisteme de transport bazându-ne pe MaaS - obținând e-servicii complet funcționale. Acestea sunt printre rațiunile pentru care Espoo a fost evaluat printre primele 140 orașe europene, conform unui studiu recent al președinției olandeze a UE.

Proiectul „EMOBILITY WORKS” trebuie să fie aplaudat deoarece susține angajamentul pe termen lung și sprijină municipalitățile în realizarea unor planuri de acțiune pentru e-mobilitate și motivează alte orașe și regiuni să treacă la acțiune. Orașele și regiunile au o largă responsabilitate în domeniul mobilității urbane și regionale. Inițiativele lor trebuie deci apreciate și luate în considerare pentru a grăbi decarbonizarea sectorului transporturilor. Crearea rețelelor de sprijin, implicarea factorilor interesați de pe plan local și împărtășirea cunoștințelor și experiențelor prin schimbul de bune practici, este un pas necesar pe drumul către zero emisii în transport.

Să mergem deci mai departe! Împreună putem construi o Europă mai bună și mai verde!

Markku Markkula
Președintele Comitetului Regiunilor

SUMAR

EMOBILITY WORKS este un proiect finanțat prin programul **Energie Inteligentă pentru Europa**, se derulează din luna **martie 2014** până în **august 2016** și implică **12 parteneri din 10 țări europene**.

Proiectul a vizat dezvoltarea pe deplin a potențialului în domeniul e-mobilității în municipalități și întreprinderi europene, în principal prin elaborarea așa numitelor „**planuri de acțiune pentru e-mobilitate**” pentru municipalitățile participante. Planurile de acțiune pentru e-mobilitate furnizează o abordare integrată și holistică pentru integrarea strategică și pe termen lung a e-mobilității la nivel local. În paralel cu elaborarea planurilor de acțiune (împreună cu municipalitățile participante), partenerii din proiect au cooperat de asemenea intens cu întreprinderi din respectivele municipalități și regiuni. Procedând astfel, au putut fi identificate și implementate sinergiile în domeniul e-mobilității între organismele publice și cele corporatiste.

În total, partenerii proiectului au dezvoltat și finalizat **30 de planuri de acțiune pentru e-mobilitate** împreună cu municipalitățile participante și **au consultat mai mult de 170 de întreprinderi**. Ca urmare, achiziționarea a mai mult de 400 de e-vehicule și a peste 120 de stații de încărcare a fost declanșată.

Această broșură furnizează municipalităților un ghid despre cum să integrezi cel mai bine e-mobilitatea la nivel local. În special experții și factorii de decizie în domeniul transportului, mobilității, infrastructurii și sustenabilității constituie grupul țintă al acestei broșuri (de ex. manageri de flotă, planificatori de trafic, manageri din departamentul de construcții, experți de mediu, etc.). Dar bineînțeles, sunt vizați de asemenea decidenții politici cărora le oferă un punct de plecare în cazul în care domeniul e-mobilității este nou pentru ei. **Pașii necesari de parcurs sunt explicați și completați cu o serie de exemple de bună practică**, câte unul pentru fiecare țară participantă în proiectul EMOBILITY WORKS.

CAPITOLUL 1. E-mobilitatea în context European

În 2015, pentru prima dată e-vehiculele au depășit pragul de un milion (la nivel global). Chiar dacă cele mai mari piețe auto sunt Asia și Statele Unite, în Europa înmatriculările sunt constant în creștere. Cu toate acestea, stadiul actual al e-mobilității se prezintă în mod diferit în țările europene. Uniunea Europeană stabilește direcția elaborând strategii și cadrul legislativ, ghidând astfel statele membre către un sistem de transport mai eficient energetic în viitor.

Baza pentru dezvoltarea strategiilor în transport și pentru cadrul legislativ corespunzător îl reprezintă diferitele obiective de protecție a climei și de

eficiență energetică care au fost stabilite în ultimii ani. În tabelul de mai jos sunt prezentate cele mai importante puncte de reper.

Strategii și obiective	
Cartea albă pentru transport (2011)	O foaie de parcurs a 40 de inițiative pentru decada următoare pentru a construi un sistem de transport competitiv care va spori mobilitatea, va înlătura bariere majore în domenii cheie, cum sunt creșterea consumului de carburant și ocuparea forței de muncă. În același timp, propunerile vor reduce dependența Europei de importurile de petrol și va scădea cu 60% emisiile de carbon în transporturi până în 2050. Obiectivele includ de asemenea să nu mai existe autoturisme în orașe începând cu 2050.
Pachetul „Energie curată pentru transport” (01/2013)	Un pachet de măsuri pentru a asigura implementarea stațiilor de carburant alternativ în toată Europa utilizând standarde comune de proiectare și utilizare a acestora.
Cadrul 2030 pentru energie și climă (10/2014)	Cadrul 2030 pentru energie și climă stabilește trei ținte cheie pentru anul 2030: • reducerea cu 40% a emisiilor de gaze cu efect de seră (raportat la nivelele din 1990); • procent de 27% pentru energia din surse regenerabile; • îmbunătățirea cu 27% a eficienței energetice. Cadrul 2030 a fost adoptat de liderii europeni în octombrie 2014; el se bazează pe pachetul 2020 pentru energie și climă.

Strategia-cadru pentru o uniune energetică rezilientă, cu o politică de perspectivă privind schimbările climatice (02/2015)	O Uniune Energetică Europeană va asigura faptul că Europa dispune de o energie sigură, la prețuri accesibile și prietenoasă cu mediul. Utilizarea inteligentă a energiei pe parcursul luptei împotriva schimbărilor climatice este atât un stimulent pentru crearea unor noi locuri de muncă cât și o investiție în viitorul Europei. Publicarea acestei strategii a creat un nou impuls pentru tranziția la o economie cu emisii reduse de carbon, sigură și competitivă. De asemenea, ea reunește de o manieră integrată o serie de rapoarte și inițiative ale Comisiei Europene.
Acordul COP21 de la Paris (12/2015)	Acordul stabilește un plan de acțiune la nivel global pentru a pune omenirea pe drumul cel bun destinat evitării schimbărilor climatice periculoase prin limitarea încălzirii globale mult sub 2°C. Acordul urmează să intre în vigoare în 2020.
Directive	
Directiva privind promovarea vehiculelor de transport rutier nepoluante și eficiente energetic (2009/33/EC)	Directiva are ca obiectiv introducerea pe scară largă a vehiculelor ecologice. Directiva se extinde la toate achizițiile vehiculelor de transport rutier, așa cum sunt reglementate de directivele privind achizițiile publice și de reglementarea serviciilor publice. Directiva prevede ca să fie luate în considerare impactul energetic și cel de mediu legate de exploatarea vehiculelor pe toată durata de viață a acestora.
Directiva privind dezvoltarea infrastructurii pentru combustibili alternativi (2014/94/EU)	Directivă rezultând din pachetul pentru energie curată pentru transport (vezi mai sus), în urma negocierilor între instituții: • Cere statelor membre să dezvolte cadre de politici naționale pentru dezvoltarea pieței carburanților alternativi și pentru infrastructura necesară; • Prevede utilizarea specificațiilor tehnice comune pentru stațiile de reîncărcare și realimentare; • Deschide calea pentru crearea unor informații adecvate consumatorilor, privind combustibilii alternativi, inclusiv o metodologie clară și solidă de comparare a prețurilor.

În domeniul de aplicare al acestor inițiative și dezvoltării europene, statelor membre li se cere acum mai mult ca niciodată să pună în aplicare în mod constant măsuri pentru a dezvolta e-mobilitatea. Ambițiile europene sunt adesea susținute de inițiative naționale, precum scheme de finanțare, regiuni model, proiecte de „oraș inteligent”, etc.

Următoarea trecere în revistă furnizează **un rezumat al status-quo-ului în domeniul e-mobilității în țările partenerilor proiectului EMOBILITY WORKS:**

Austria

În prezent, există 5.032 VEB (M1) înregistrate, iar numărul lor crește în mod constant. Un program național de finanțare pentru achiziția la nivelul companiilor și al municipalităților, sprijină această tendință. De asemenea, condițiile-cadru legislative sunt îmbunătățite, după derularea unei reforme fiscale (în forță de la 01/2016), sprijinind puternic e-mobilitatea pentru companii. Se derulează, de asemenea, un proces intens necesar pentru punerea în aplicare a directivei privind dezvoltarea infrastructurii pentru combustibili alternativi. Austria va dezvolta în plus, o nouă strategie pentru climă și energie în 2016, cu scopul de a atinge obiectivele de protecție a mediului stabilite în cadrul COP21 de la Paris, care va cuprinde, de asemenea, acțiuni în sectorul transporturilor.

Estonia

Programul Estonian pentru Electromobilitate a intrat în vigoare în martie 2011. Ca parte din acest program, numărul de autoturisme iMiev pentru lucrători sociali a crescut la 545 și numărul total de e-autoturisme (categoria M1) a crescut până la circa 1100 până în aprilie 2016. Infrastructura necesară pentru încărcarea rapidă a e-autoturismelor a fost creată ca să acopere întreaga țară, așa încât 163 de încărcătoare rapide pot fi găsite în Estonia. Din cauza epuizării fondurilor, KredEx a stopat acceptarea unor noi aplicații pentru achiziția de e-autoturisme (un ajutor de 50% din prețul e-autoturismului, cu maximum 18.000 euro pe vehicul, fusese acordat începând din 7 august 2014). Aceasta a dus la numai 34 noi e-autoturisme achiziționate în 2015. În mai 2015 "Actul de modificare a Legii Traficului și a Legii privind taxele de stat" a intrat în vigoare, permițând e-autoturismelor complet electrice să utilizeze benzile dedicate transportului în comun.

Finlanda

Din 2011 până în 2015, programul național pentru dezvoltare a e-mobilității, denumit EVE, a fost activ. Programul a avut în vedere în special lansarea unor proiecte pilot și demonstrative precum și pe determinarea diferitelor părți interesate să lucreze împreună. Au fost finanțate o serie de proiecte interesante de dezvoltare; în plus circa 10 noi companii start-up au apărut, cele mai importante fiind Liikennevirta Ltd. (operator de stații de încărcare) și Linkker Ltd. (producător de autobuze electrice). Numărul

vehiculelor electrice a crescut constant

în ultimii ani și în prezent sunt înregistrate

circa 650 VEB. Cu toate acestea, în prezent atât sectorul public cât și cel privat așteaptă crearea unor noi mecanisme de sprijin la nivel național pentru a continua investițiile în e-mobilitate.

Germania

Ca parte a „Viziunii 2020”, Germania are drept țel să atingă cifra de un milion de e-vehicule pe drumurile rutiere până în 2020. Pentru a atinge acest obiectiv, guvernul a lansat un premiu de 4.000€ pentru cumpărătorul unui e-autoturism de până la 60.000 €, care a intrat în vigoare în mai 2016. Împreună cu investiții de 100 de milioane € în infrastructura de încărcare planificate până în 2017, cu investiții anuale în cercetare și dezvoltare de 360 de milioane €, precum și cu planurile de a înlocui 30% din flota publică cu e-vehicule, Germania speră să devină o țară model în domeniul e-mobilității. Deși există încă destul de puține e-vehicule pe șosele, numărul de înmatriculări noi a crescut anul trecut la un nou nivel record. În 2015, Autoritatea Federală de Transport Auto a raportat 12.363 de noi e-vehicule înmatriculate, o creștere de 45% față de anul precedent. În luna aprilie 2016, existau aproape 33.400 de e-autoturisme pe drumurile din Germania.

Grecia

E-mobilitatea a fost finanțată în cadrul Planului Național de Acțiune pentru Eficiență Energetică. Cu toate acestea, în prezent, nu există disponibilă nici o finanțare directă sau subvenții pentru e-vehicule și pentru infrastructura de reîncărcare. E-vehiculele sunt scutite de taxe anuale de circulație și de înregistrare și au acces liber în zonele din centru orașelor restricționate pentru vehicule

clasice. CRES, împreună cu Institutul Grec pentru Vehicule Electrice (HELIEV) și cu Ministerul Mediului și Energiei, a pregătit un studiu tehnic integrat pentru penetrarea e-vehiculelor în Grecia. Evoluțiile recente ale cadrului legislativ pentru utilizarea energiei electrice și posibila deducere fiscală pentru e-autoturisme se estimează că va stimula mai mulți șoferi și proprietari de flote auto să achiziționeze e-vehicule. În cele din urmă, mai multe municipalități din Grecia au formulat cererea de a primi fonduri pentru achiziția de e-vehicule și investiții în stații de încărcare alimentate cu energie din surse regenerabile. Conform Observatorului European pentru Combustibili Alternativi, există 139 VEC (categoria M1) în Grecia în acest moment.

Italia

În 2014, parlamentul italian a aprobat un program de 95 milioane de euro ca subvenții pentru achiziția de e-vehicule. După o creștere stabilă de 11% anual (din 2011 până în 2014), în 2015 înregistrările de e-vehicule noi au crescut cu 31%, cu o vânzare promițătoare de 1500 de unități (în conformitate cu Observatorul European pentru Combustibili, numărul total de autoturisme VEB înregistrate în Italia în aprilie 2016, a fost de circa 4400). Programul de subvenții al Autorității pentru Energie care a fost lansat în 2011, a fost responsabil pentru instalarea a 1000 de puncte de încărcare în nouă regiuni italiene și este acum aproape finalizat. În afară de acestea, în orașele medii/mari din Italia se înregistrează o serie de inițiative în teren pentru instalații de puncte de încărcare publice/private.

România

În România autoritățile sunt dedicate pentru stimularea e-mobilității. Ministerul Român al Mediului a făcut un pas important în stimularea pieței de e-mobilitate prin propunerea unui program de subvenții de 75 milioane euro pentru stimularea achiziției autoturismelor electrice sau hibrid și pentru dezvoltarea infrastructurii de încărcare. Prin introducerea unei noi scheme "Rabla Plus" de stimulente, România acordă subvenții persoanelor care cumpără e-vehicule. Stimulentul este foarte promițător pentru oamenii care sunt deja atrași de cumpărarea unui e-vehicul. Cifrele arată că piața este în continuă creștere. Rapoartele spun că mai mult de 100 de e-vehicule sunt înregistrate iar vânzările au crescut cu 110% în 2015, comparativ cu 2014. Conducătorii auto interesați să cumpere un e-vehicul pot

beneficia de până la 4.440 € sub forma unui eco-tichet. Infrastructura de încărcare, de asemenea, se dezvoltă într-un mod rapid astfel că în prezent există 55 de stații de încărcare implementate în România, cele mai multe dintre ele oferind încărcarea gratuit. Pe măsură ce guvernul rulează noua schemă, care prevede, de asemenea, subvenții pentru proiecte de infrastructură, companiile pentru servicii de încărcare nutresc convingerea că piața va cunoaște, de asemenea, o dezvoltare rapidă. În luna aprilie 2016, Observatorul European pentru Combustibili Alternativi a contorizat 83 VEB (M1) și un total de 162 VEC (M1) în România.

Slovenia

245 e-autoturisme și 186 stații de încărcare electrice (din care două sunt super încărcătoare Tesla iar 30 sunt încărcătoare rapide) au fost înregistrate în Aprilie 2016. În prezent mai mult de jumătate dintre ele se găsesc în capitala Ljubljana. În 2015, existau numai 144 e-autoturisme înregistrate, deci trendul arată o creștere puternică a numărului acestora. Fondul public de Mediu din Slovenia oferă subvenții naționale pentru achiziția vehiculelor electrice, cu până la 7.500 de euro pentru un e-autoturism nou, ceea ce se constată a fi o subvenție puternică care dezvoltă piața.

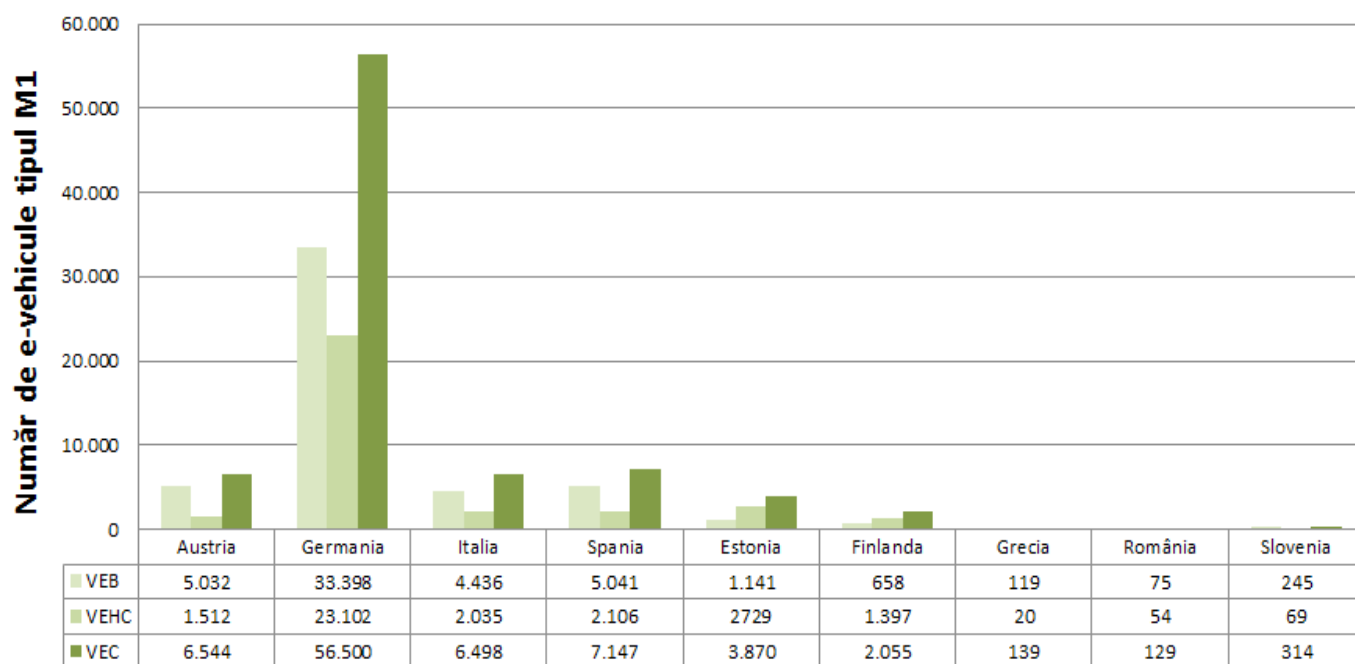
Spania

Se constată în mod clar o creștere a interesului pentru e-mobilitate. Deși cota de piață este încă foarte scăzută (în 2015 cota de piață pentru vehiculele electrice și hibrid-electrice a fost de 0,21%), vânzările sunt într-o creștere semnificativă (din ianuarie până în luna aprilie 2016 creșterea a fost de 187%). Începând cu anul 2010 există subvenții naționale anuale pentru achiziționarea de e-vehicule/infrastructură de încărcare, dar ele nu sunt continue (durata este de 6 luni pe an), iar suma totală alocată a scăzut de la 10 milioane de euro în 2013 la 4,5 milioane de euro în 2016. În prezent, există circa 5.040 de e-autoturisme înmatriculate în întreaga țară. Principalele provocări pentru o implementare completă a e-mobilității în Spania sunt lipsa de stabilitate pentru un sprijin financiar național continuu, necesitatea simplificării / clarificării cadrului legislativ, necesitatea unei rețele mai largi de infrastructură de încărcare pe tot teritoriul spaniol și a unei continui sensibilizări a publicului.

Tabelul următor furnizează o trecere în revistă a numărului total de VEB, VHEC și VEC înregistrate în țările cuprinse în proiectul EMOBILITY WORKS. Cifrele sunt preluate de pe site-ul Observatorului European pentru Combustibili Alternativi (www.eafo.eu) și reprezintă situația din aprilie 2016.

Numărul total de VEB, VHEC și VEC înregistrate în iunie 2016

Tabelul arată că în cifre absolute, Germania este de departe lider în privința vehiculelor electrice înregistrate față de celelalte țări EMOBILITY WORKS. Diferența dintre țări este de asemenea evidentă atunci când privim cota de piață a Vehiculelor Electrice cu încărcare prin Cablu (VEC) la nivel național:

Țara	Cota de piață a VEC	% de VEB în VEC pe piață
Austria	0,14%	77%
Estonia	0,40%	96%
Finlanda	1,00%	16%
Germania	0,60%	42%
Grecia	0,10%	86%
Italia	0,10%	46%
România	0,10%	24%
Slovenia	0,20%	66%
Spania	0,30%	47%

În concluzie, se poate spune că deși cadrul european este același pentru toți, **situația e-mobilității încă diferă foarte mult** printre țările partenere în proiect. **Transferul de know-how** între țările mai dezvoltate și cele rămase în urmă, ca și **creșterea gradului de conștientizare**

(așa cum s-a derulat în cadrul proiectului EMOBILITYWORKS) sunt deci esențiale în următorii ani pentru a crește considerabil numărul de e-vehicule.

CAPITOLUL 2. E-mobilitatea în context municipal

Dar să aprofundăm tema! Acordurile și directivele pot oferi un cadru legislativ, dar, în Europa, implementarea măsurilor de e-mobilitate, pe baza acestui cadru, revine în sarcina orașelor și comunelor care doresc să îmbunătățească calitatea vieții locuitorilor. Prin urmare, trebuie să analizăm care sunt beneficiile concrete și provocările pentru acest grup țintă.

Care sunt principalele avantaje ale e-mobilității pentru municipalități?

- E-mobilitatea înseamnă reducerea emisiilor de CO₂ (cu condiția ca energia să provină din surse regenerabile) și a altor poluanți (cum ar fi particulele fine), ceea ce este deosebit de important pentru regiunile urbane
- E-mobilitatea înseamnă reducerea zgomotului, ceea ce duce la îmbunătățirea calității vieții în orașe și face ca viața în oraș să fie una mai atractivă
- E-mobilitatea oferă tehnologii noi și interesante precum și modele de afaceri orientate spre viitor
- E-mobilitatea este o șansă pentru municipalități în proiectarea unei imagini ecologice și durabile
- E-mobilitatea oferă posibilitatea de a regândi mobilitatea în ansamblul ei, începând cu flota municipală, transportul public, rețele de utilizare în comun a vehiculelor, etc.

Prin urmare, pentru o municipalitate, măsurile privind e-mobilitatea nu sunt necesare numai pentru atingerea unor standarde legislative naționale sau internaționale, ele sunt, de asemenea, **o mare șansă pentru orașul a îmbunătăți pe ansamblu calitatea vieții în spațiul urban!**

Dar desigur, e-mobilitatea necesită re-gândire în anumite cazuri, deoarece tehnologiile legate de acest domeniu precum și utilizarea vehiculelor și a echipamentelor diferă de ale celor cu motoare convenționale cu combustie.

Care sunt provocările legate de e-mobilitate în momentul de față

și care este modul în care municipalitățile ar trebui să facă față acestora?

- Costurile de achiziție ale e-vehiculelor sunt de obicei mai mari decât costurile vehiculelor alimentate în mod convențional. Cu toate acestea, acest aspect, diferă de la o țară la alta (există diferite scheme de finanțare, sisteme fiscale etc.). Prin urmare, prin campanii de sensibilizare speciale, trebuie evidențiate informațiile legate de reducerea costurilor de întreținere precum și avantajele suplimentare ca îmbunătățirea imaginii.
- Cu excepția unor modele, cum ar fi Tesla, există încă o serie de limitări, ceea ce necesită conștientizare și învățare din partea utilizatorilor e-mobilității. După cum e-mobilitatea nu este potrivită pentru înlocuirea tuturor vehiculelor, municipalitățile au nevoie de soluții de înlocuire inteligente. Acest lucru se poate face prin efectuarea unor analize ale flotei, infrastructurii și comportamentului legat de mobilitate.

E-mobilitatea nu este mobilitatea viitorului, aceasta este deja parte a prezentului. De asemenea, altă alternativă nu există, având în vedere faptul că combustibilii fosili vor fi în cele din urmă epuizați iar cea mai bună investiție pe care o putem face este într-un mediu nepoluat. Sau, după cum Elon Musk (fondatorul Tesla) spune: „*Unora nu le place schimbarea, dar trebuie să îmbrățișeze schimbarea dacă alternativa este dezastru*”.

Este momentul să abordăm e-mobilitatea în municipalitatea dumneavoastră!

Dacă doriți să implementați e-mobilitatea la nivel local, capitolul următor vă oferă un **ghid cu privire la modul în care puteți elabora un plan de acțiune pentru e-mobilitate**: un plan individual pe termen lung, pe baza unei analize a stării de fapt și care cuprinde acele măsuri care promit a fi cele mai de succes în implementarea e-mobilității în municipiul dumneavoastră.

CAPITOLUL 3. Cum elaborați un plan de acțiune

O integrare inteligentă a e-mobilității

la nivel municipal necesită forțe și competențe combinate. Chiar dacă soluțiile izolate (cum ar fi instalarea unei stații de încărcare în fața primăriei) sunt frumoase, municipalitățile au nevoie de o **strategie integrată** atunci când vine vorba de e-mobilitate, dacă acestea doresc obținerea rezultatelor maxime pe **termen lung**.

Așa-numitul „**plan de acțiune pentru e-mobilitate**” urmează această abordare holistică. El se bazează pe o **analiză a situației inițiale a** municipalității respective. Ulterior sunt elaborate **viziunea, obiectivele și măsurile concrete** cu o echipă de actori locali relevanți. Pentru a se asigura eficiența măsurilor, în acest proces este **necesar sprijinul unor consultanți cu experiență în mobilitate**. Acest sprijin extern (și neutru din punct de vedere politic) deschide noi posibilități, fiind mai ușor pentru localitățile respective să se detașeze de politica obișnuită și să privească „ imaginea de ansamblu”.

Principalele beneficii ale unui plan de acțiune în domeniul e-mobilității

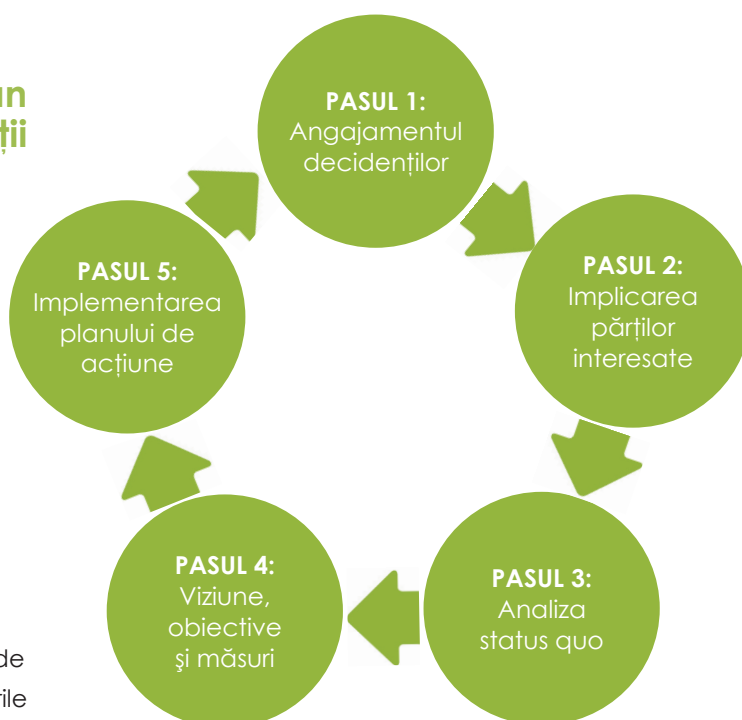
pentru municipalitate sunt:

- **Abordare integrată:** obiectivele și măsurile definite în planul de acțiune sunt corelate cu strategiile și activitățile existente, cum ar fi strategiile energetice, conceptele de transport, planurile de mobilitate urbană durabilă, etc. Acest lucru asigură faptul că nu există obiective divergente iar sinergiile între strategii sunt pe deplin asigurate
- **Perspectivă pe termen lung:** planurile de acțiune încurajează gândirea pe termen lung, pregătind astfel municipalitatea pentru provocările viitorului
- **Obținerea unui consens larg:** prin integrarea tuturor părților interesate în procesul de elaborare a planului de acțiune, poate fi asigurat un sprijin larg pentru măsurile stabilite. Acesta facilitează implementarea ulterioară.

următoarelor capitole, fiecare pas în parte din proces este mai întâi descris și apoi completat cu exemple din municipalitățile participante în proiectul *EMOBILITY WORKS*.

Pasul 1 este deosebit de bine reprezentat de către Austria și Slovenia, **Pasul 2** de către Germania și Grecia, **Pasul 3** de către Finlanda și Estonia, **Pasul 4** de către Spania și România iar **Pasul 5** de către Italia.

Dacă sunteți interesat de integrarea e-mobilității în municipiul dumneavoastră, vă invităm să urmați această abordare. Numeroase exemple din Europa arată că acesta este un mod eficient de integrare a e-mobilității pe termen lung. Partenerii proiectului *EMOBILITY WORKS* (vezi capitolul „Parteneri și contacte”) rămân la dispoziția dumneavoastră, dacă sunteți în căutarea unor experți externi în sprijinirea ambițiilor dumneavoastră.

Graficul alăturat arată **procesul necesar pentru elaborarea unui plan de acțiune** pentru e-mobilitate. În cursul

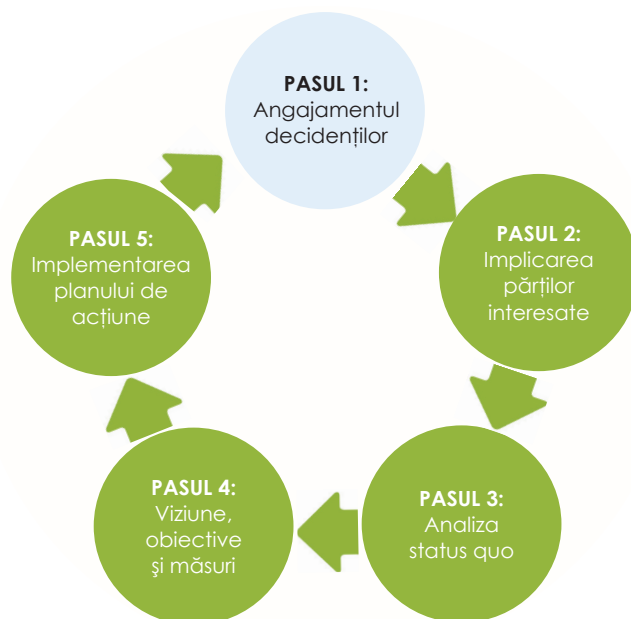

PASUL 1 - Angajamentul factorilor de decizie locali

Pasul 1: Angajamentul factorilor de decizie locali se află în centrul elaborării planului de acțiune. Municipality care doresc să elaboreze un plan de acțiune pentru e-mobilitate trebuie să aibă un interes intrinsec în îmbunătățirea calității vieții în regiunile lor. Acest interes poate fi unul ecologic, dar poate fi, de asemenea, unul economic, de exemplu, prin e-mobilitate se poate crea o ofertă unică pentru o regiune turistică. Angajamentul factorilor de decizie locali este crucial pentru implementarea ulterioară a măsurilor definite în planul de acțiune pentru e-mobilitate. Implicarea de la bun început a factorilor de decizie locali în elaborarea planului de acțiune asigură pe termen lung implementarea măsurilor planului de acțiune.

Dar cum se poate asigura angajamentul acestora?

Factorii de decizie locali trebuie să fie conștienți și convinși de avantajele pe care e-mobilitatea le poate oferi municipalităților lor. Acest lucru se poate realiza prin diferite mijloace de sensibilizare și informare, cum ar fi: discuții între factorii de decizie și experți în (e-)mobilitate, evenimente test-drive, elaborarea de materiale informative specifice etc. Experiența a arătat că în special evenimentele test-drive sunt un instrument de succes în asigurarea angajamentului.

Rezultatele Pasului 1: Angajamentul exprimat oficial al factorilor de decizie locali, care sunt dornici să integreze e-mobilitatea în localitățile lor și care sunt conștienți de avantajele e-mobilității.

AUSTRIA

Municipalitățile Schladming, Feldbach și Kapfenberg au participat în proiectul EMOBILITY WORKS. Schladming reprezintă exemplar Pasul 1. Fiind una dintre cele mai importante destinații turistice din Austria, municipalitatea cunoaște din experiența activităților anterioare cât de importante sunt investițiile în transportul durabil în vederea asigurării calității mediului pentru turiști. Iar acest lucru este strâns legat de un

aer curat și de cât mai puțină poluare fonică. Prin urmare, angajamentul necesar a fost prezent de la bun început iar conducerea politică a susținut cu fermitate ambițiile legate de e-mobilitate. Per ansamblu, principalele rezultate ale proiectului în Austria cuprind înființarea a trei planuri de acțiune pentru e-mobilitate, din care rezultă mai mult de 180 de e-vehicule noi și 13 stații de încărcare noi, însoțite de numeroase activități de diseminare, evenimente și consultări în mediul de afaceri.

Jürgen Winter, primarul din Schladming: „Ca una dintre cele mai importante destinații turistice din Austria, avem o responsabilitate specială și suntem obligați să stabilim repere corespunzătoare și în domeniul e-mobilității. Planul de e-acțiune este deosebit de important pentru noi, pentru că acum suntem cu toții mai puternic implicați și astfel am putut defini etapele următoare pentru un viitor strâns legat de e-mobilitate. De la Schladming, dorim ca aspectele pozitive ale e-mobilității să se răspândească în tot restul Austriei”.

NEUE STADT
FELDBACH

KAPFENBERG
SPORT INDUSTRIE LEBEN

Schladming

SLOVENIA

Municipalitățile din Slovenia se confruntă cu unele probleme financiare, dar cu toate acestea sunt foarte angajate să lucreze în mod activ în domeniul transportului durabil deoarece cunosc importanța e-mobilității în ceea ce privește viitorul și calitatea vieții în regiunile lor. Municipalitățile slovene implicate au făcut un mare pas înainte și au început deja să implementeze planurile de acțiune pentru e-mobilitate: Maribor, Radlje ob Dravi și Slovenska Bistrica. Acestea consideră integrarea e-mobilității ca un obiectiv de bază al dezvoltării. Radlje ob Dravi a legat e-mobilitatea de planurile sale de dezvoltare socială și utilizează e-vehicule

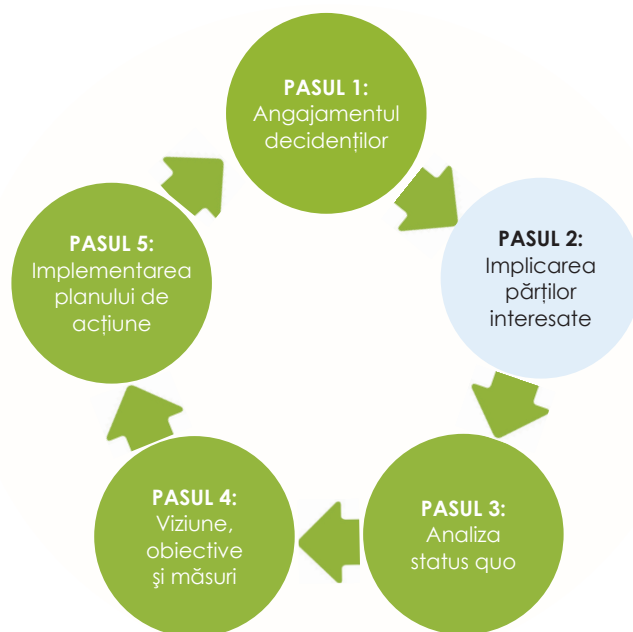
pentru a îmbunătăți mobilitatea persoanelor în vârstă. Primii pași ai municipalității Maribor sunt legați de autobuze electrice în transportul public și de crearea mai multor stații de încărcare în jurul orașului. Slovenska Bistrica a analizat posibilitățile oferite de e-vehicule în flota municipală, cu scopul de a face transporturile mai eficiente din punct de vedere energetic și al costurilor. Municipalitățile implicate arată că un angajament puternic atât de sus în jos cât și invers este necesar pentru a asigura succesul privind e-mobilitatea.

PASUL 2 - Implicarea părților interesate

Pasul 2: Pentru a garanta acceptarea largă a măsurilor legate de e-mobilitate este stabilită o rețea de părți interesate locale. Această rețea cuprinde în primul rând reprezentanți ai municipalităților și companiilor, dar și reprezentanți ai unor grupuri de interes (de exemplu, asociații de turism, ONG-uri etc.). Implicarea tuturor părților interesate locale relevante, generează o cooperare interdisciplinară și asigură definirea orientată spre țintă iar ulterior implementarea măsurilor de e-mobilitate, precum și venirea în întâmpinarea nevoilor locale și a viziunii.

Dar cum se asigură implicarea actorilor locali? În primul rând, este important **să se identifice actorii-cheie** într-o municipalitate și apoi **să se stabilească echipa de acțiune locală**, cu acei actori cheie. Echipele de acțiune locală ar trebui să cuprindă 5 până la 10 persoane (în funcție de dimensiunea municipiului) iar persoanele implicate ar trebui să acopere toate domeniile legate de e-mobilitate dintr-o municipalitate, cum ar fi: manageri ai parcului auto, planificatori de trafic, experți în construcții, experți în energie etc. Cu toate acestea, actorii cheie nu trebuie să fie implicați neapărat în mod direct în activitățile legate de (e-) mobilitate, transport sau energie, aceștia pot fi doar **lideri de opinie** și, prin urmare, ar trebui să fie implicați și în rețeaua părților interesate. În plus, este necesar să se asigure că nu numai reprezentanții municipalității fac parte din rețea, dar și reprezentanți din alte domenii, cum ar fi mediul de afaceri, turismul, ONG-uri, etc. Aplicarea metodei unei **arhitecturi a rețelei părților interesate** poate fi o eficientă modalitate de a identifica care sunt cele mai importante persoane locale.

O dată ce rețeaua este configurată, este nevoie de un eveniment de lansare sau de un workshop, în care membrii echipei de acțiune definesc viziunea comună a municipalității privind e-mobilitatea. Echipa de acțiune locală va elabora ulterior (a se vedea următoarele etape) planul de acțiune în cursul unor evenimente de tip workshop.

Rezultatele Pasului 2: O rețea locală dedicată, reprezentând municipalitatea și alte grupuri interesate, care este dispusă să contribuie (în diferite măsuri) la elaborarea și implementarea planului de acțiune pentru e-mobilitate și care are o viziune comună în ceea ce privește e-mobilitatea.

GERMANIA

Eberswalde, Hohen Neuendorf și Iserlohn

sunt cele 3 orașe de dimensiuni mici și mijlocii care au participat ca municipalități pilot în proiect. Includerea părților interesate locale de la bun început este considerată unul dintre cele mai puternice puncte tari în conceptele lor de e-mobilitate. Iserlohn, de exemplu, lucrează în strânsă colaborare cu dealerii auto, care promovează în mod activ e-mobilitatea

și care oferă evenimente test-drive. Procedând astfel, dealerii auto își pregătesc afacerile pentru viitor și își asigură loialitatea clienților cât mai devreme posibil, iar pe de altă parte, ele sunt o sursă foarte importantă de informații. Un alt exemplu este lansarea unui proiect inițiat de utilitățile publice din Iserlohn și de un furnizor de soluții de încărcare. Scopul este acela de a asigura o rețea extinsă de puncte de încărcare în Iserlohn.

Ulrike Badziura, Șef al Departamentului de climă și mediu, Iserlohn: „Promovarea e-mobilității aduce beneficii mari orașului: cetățenii beneficiază de o mobilitate mai curată și silențioasă, companiile beneficiază de noi oportunități de afaceri iar municipalitatea își atinge obiectivele privind eficiența energetică locală și protecția mediului”.

Malte Stöck, Manager al departamentului pentru climă, Hohen Neuendorf:

„Pentru un oraș de lângă Berlin, mobilitatea este foarte importantă. Mașinile și bicicletele electrice și stațiile de încărcare marchează începutul unei noi ere pentru oraș. Domeniul mobilității urbane a devenit mult mai variat, dar schimbarea obiceiurilor consumatorului este complexă și necesită o societate dedicată precum și persoane implicate la toate nivelurile”.

GRECIA

Cinci orașe: Trikala, Lykovrisi-Pefki, Chalki, Salonic și Alexandria Imathias, au participat în calitate de municipalități pilot. Acestea au sprijinit în mod activ obiectivele proiectului prin elaborarea planurilor de acțiune și achiziționarea de e-vehicule pentru flotele municipale. Acest lucru a putut fi realizat doar prin implicarea intensă de la bun început a părților interesate. Astfel, Thessaloniki a obținut 4 vehicule electrice mici pentru serviciile de salubritate iar în Alexandria Imathias au fost achiziționate 2 e-vehicule pentru angajații din municipalitate. Toate municipalitățile participante au identificat e-mobilitatea ca o opțiune importantă și durabilă și intenționează să investească în diverse tipuri de e-vehicule. EMOBILITY WORKS a fost prezentat în mai multe evenimente de diseminare și un număr substanțial

de factori locali și companii au fost informați cu privire la obiectivele proiectului. Unele dintre ele au fost, de asemenea, consultate în scopul de a integra e-mobilitatea pe viitor. Cu toate acestea, sunt disponibile numai informații limitate cu privire la avantajele e-vehiculelor pentru municipalități și companii. Pentru a acoperi acest decalaj, CRES a organizat un eveniment național pentru a favoriza promovarea e-mobilității. Mai mult de 210 participanți, inclusiv Ministrul Mediului și Energiei, 50 de municipalități, companii și alte părți interesate au fost informate cu privire la cadrul juridic, avantajele și oportunitățile de afaceri legate de e-mobilitate, împreună cu prezentarea unor tipuri de e-vehicule. Acest lucru a declanșat instituirea unui Comitet Național pentru E-mobilitate.

ΔΗΜΟΣ ΧΑΛΚΗΣ

Δήμος
Λυκόβρουσης - Πεύκης

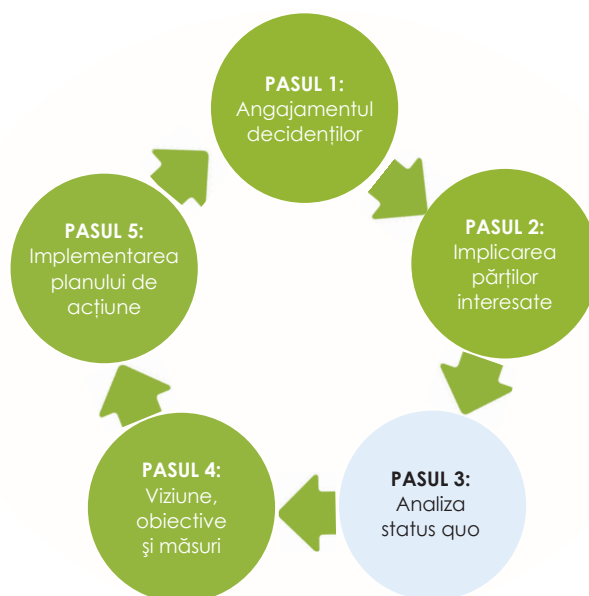
PASUL 3 - Analiza status quo

Pasul 3: Analiza situației inițiale a (e-) mobilității într-o municipalitate este o parte integrantă a procesului de elaborare a planului de acțiune. Această analiză oferă o imagine de ansamblu asupra mobilității și oferă în plus o verificare detaliată a flotei municipale. Aceste informații sunt necesare la estimarea potențialului și a impactului e-mobilității și la formularea planului de acțiune pentru e-mobilitate.

Dar care sunt informațiile necesare

pentru o analiză completă a situației inițiale? Pentru a fi în măsură să se identifice cel mai bine potențialul pentru e-mobilitate într-o municipalitate, analiza trebuie să cuprindă cel puțin următoarele domenii:

- **Scurtă descriere a municipiului:** km², locuitori, topografie, situația politică, numărul de companii, principalele puncte de interes, etc.
- **Date de context privind mobilitatea locală:** ramificații modale, nivelul motorizării, disponibilitatea transportului public, etc.
- **Date de context privind alimentarea locală cu energie** și energie regenerabilă în municipiu
- **Raport inițial privind e-mobilitatea:** câte e-vehicule municipale, corporative sau private există, câte stații de încărcare există și unde sunt amplasate, etc.
- **Informații detaliate privind parcul municipal:** km parcurși în medie, lungimea medie a traiectoriilor, vechime vehicule, costuri cu combustibilii per vehicul, etc.
- **Informații detaliate privind infrastructura locală de mobilitate:** piste pentru biciclete, locuri de parcare, etc.
- **Raport privind cadrul politic sau juridic:** existența parcarilor gratuite sau a punctelor de încărcare gratuite pentru e-vehicule în municipiu, existența altor reguli speciale pentru e-vehicule, care sunt strategiile existente privind energia / mobilitatea, etc.

- **Raport privind proiectele de sensibilizare sau alte proiecte legate de e-mobilitate,** care au avut loc până în momentul analizei
- **Raport privind comportamentul de mobilitate al angajaților din municipalitate:** modul în care sunt realizate deplasările în interes de serviciu, cota de proprietari de e-vehicule, etc.

Analizele status quo pot fi efectuate de către membrii echipelor locale de acțiune, de către experți externi, sau o combinație a acestor categorii.

Această informație permite elaborarea unei **analize SWOT** a e-mobilității pentru localitățile respective și **identificarea potențialului și impactului măsurilor legate de e-mobilitate.**

Rezultatele Pasului 3: Analiza status-quo elaborată, care oferă detalii cu privire la stadiul inițial al (e-) mobilității în municipiul respectiv și care funcționează ca o bază pentru a identifica potențialul privind e-mobilitatea.

FINLANDA

Patru municipalități au participat la proiectul EMOBILITY WORKS: Turku, Tampere, Lappeenranta și Kotka. Partenerii de proiect au efectuat analize aprofundate ale flotei (ca parte a analizei status quo) în Turku și Lappeenranta. Pe baza informațiilor disponibile despre vehicule, a fost făcută o estimare a vehiculelor existente alimentate în mod convențional care ar putea fi înlocuite cu e-vehicule. Interesant este faptul că, în Turku aproape 40%, iar în Lappeenranta aproximativ 25% din vehicule ar putea fi înlocuite cu e-vehicule. Ar trebui remarcat faptul că, în cele mai multe cazuri nici distanța totală parcursă zilnic și nici călătoriile lungi într-o direcție nu au fost principalele bariere, ci nevoile speciale pe care municipalitățile le au pentru anumite vehicule (de

exemplu, cele de tonaj mare, cu tracțiune integrală). În general, ambele municipalități, Turku și Tampere, au stabilit obiective destul de ambițioase în ceea ce privește e-mobilitatea pentru următorii câțiva ani. Amândouă au început să construiască stații de încărcare, au achiziționat primele e-vehicule și sunt gata să includă autobuze electrice în flota lor operațională în 2016. De asemenea, e-mobilitatea a fost integrată în organizațiile proprii. Pe de altă parte, cele două municipii mai mici, Lappeenranta și Kotka, au identificat doar importanța e-mobilității în viitor, dar au realizat relativ puține în ceea ce privește implementarea unor acțiuni până în prezent. În cazul lor este nevoie de începerea investițiilor în e-mobilitate, în scopul de a stimula acest sector.

ESTONIA

Orașele Tartu, Kuressaare și Rakvere au participat în proiect. În Tartu, planul de acțiune pentru e-mobilitate (ca parte a Planului pentru Dezvoltare și Transport) a început cu o analiză aprofundată a e-mobilității în municipiu. Tartu a comparat sistemele de încărcare pentru autobuze electrice, a evaluat locurile de parcare pentru e-biciclete și a analizat nevoia pentru e-vehicule în general. Partenerii EMOBILITY WORKS au ajutat la compararea sistemelor de încărcare pentru autobuze electrice. Rezultatul principal a fost că autobuzele electrice încă nu pot concura cu vehiculele care utilizează motorină sau gaz metan. Cu toate acestea, e-vehiculele pentru uz comercial s-au dovedit a fi destul de competitive. Ca rezultat al analizei status quo, Tartu va începe crearea de locuri de parcare pentru e-biciclete în locații pre-selectate. Orașul Rakvere de asemenea planifică în sensul conceptului de stradă inteligentă, care include puncte de încărcare pe timp

de noapte, în stâlpii de iluminat. În orașul Kuressaare (capitala insulei Saaremaa), se conturează viziunea cu privire la producerea energiei electrice necesare pentru e-vehicule din surse regenerabile de pe insulă și anume din energie solară și biomasă. De asemenea, în viitor orașele își vor schimba flota de autovehicule utilitare cu e-vehicule. Pe parcursul proiectului EMOBILITY WORKS, au fost consultate și companii. Unul dintre cele mai mari exemple de succes legate de e-mobilitatea corporativă în Estonia vine de la o companie privată de taxiuri a cărei flotă este formată exclusiv din e-vehicule. Compania a efectuat, de asemenea, o comparație a flotei, utilizând instrumente ale proiectului EMOBILITY WORKS. Cu până la 18,000 € sprijin CAPEX de la KredEx în 2014, compania s-a dublat anual ca mărime începând din 2012, având 160 de angajați în 2016. Afacerile legate de e-taximetrie se dovedesc a fi exemple de succes pentru e-mobilitate și sunt profitabile din punct de vedere economic.

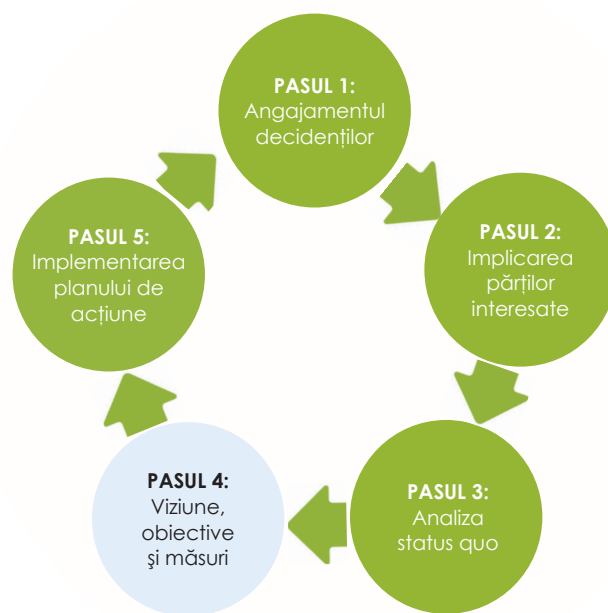
PASUL 4: Viziune, obiective și măsuri

Pasul 4: Pe baza rezultatelor analizei status-quo, planul de acțiune este elaborat de către echipa de acțiune locală (preferabil însoțită și susținută de experți externi în e-mobilitate). Bazându-se pe o viziune comună (vezi pasul 2), sunt definite obiectivele pe termen scurt, mediu și lung și ulterior sunt identificate măsurile necesare pentru a atinge aceste obiective în diferite domenii de acțiune. Este foarte importantă corelarea planului de acțiune pentru e-mobilitate cu strategiile existente (de exemplu, PMUD, PAED, etc.), în scopul de a exploata întregul potențial și de a asigura sinergiile.

Dar cum poate fi organizată cel mai bine elaborarea planului de acțiune?

Oamenii implicați în elaborare ar trebui să fie în primul rând reprezentanții echipelor locale de acțiune. Bazându-se pe **viziune** (Pasul 2), precum și pe rezultatele **analizei status quo-ului** (Pasul 3), membrii echipei de acțiune **definesc împreună domeniile de acțiune**. Acestea pot cuprinde: flota și infrastructura municipală, mobilitatea angajaților, organizarea internă, sensibilizarea și condițiile - cadrul legal etc. Domeniile de acțiune pot fi, desigur, adaptate sau modificate în funcție de necesitate și de nevoile locale. În cadrul acestor domenii definite sunt apoi elaborate obiectivele și măsurile:

- Obiective ale e-mobilității:** sunt definite obiectivele pe termen scurt, mediu și lung pentru fiecare domeniu de acțiune. Este important să se asigure că sunt aplicate obiective de tip SMART (specifice, măsurabile, accesibile, relevante și încadrate în timp)
- Măsuri ale e-mobilității:** pentru a atinge obiectivele, măsurile sunt definite și descrise în detaliu, incluzând: grafic de implementare, responsabilități, impact, costuri și economii

Definirea obiectivelor și măsurilor necesită un **proces intens de discuții și feedback-uri**. Se recomandă prin urmare, ca elaborarea să se realizeze pe parcursul unei **serii de evenimente workshop** (între 4 – 6 workshopuri). Mai mult decât atât, ar trebui să existe doar o singură persoană, principalul responsabil ales de echipa de acțiune, care să se ocupe de planul de acțiune, care organizează workshopurile și revizuește documentul conform rezultatelor în urma workshopurilor. În mod ideal, planul de acțiune finalizat este apoi adoptat în mod oficial de către consiliul local sau de alte autorități publice, în scopul de a asigura durabilitatea implementării.

Ca activitate finală în această pas, **planul de acțiune ar trebui să fie prezentat publicului**, în mod ideal într-o conferință de presă (sau similar) și însoțită de activități de diseminare.

Rezultatele Pasului 4: Planul de acțiune pentru e-mobilitate finalizat și publicat, cu o viziune comună clară, obiective și măsuri concrete pentru atingerea obiectivelor definite într-un anumit interval de timp.

SPANIA

Municipalitățile Calatayud, Logroño, Zaragoza și Tarazona și-au arătat de la bun început interesul de a fi implicate în proiectul *EMOBILITY WORKS*. Ca un exemplu remarcabil, municipalitatea Calatayud a fost implicată în mod activ de la începutul proiectului și a semnat planul de acțiune care cuprindea acțiuni precum reînnoirea flotei municipale. Această schimbare în direcția e-mobilității a început în 2015 și au fost instalate două puncte de încărcare, care pot fi folosite acum de către angajații municipalității. Începând cu 2016, o modificare a reglementării taxelor

pentru e-vehicule sprijină și cumpărătorii de e-vehicule. În alte municipalități sunt în curs de desfășurare activități de e-mobilitate, datorită planurilor de acțiune finalizate, care au fost create de-a lungul unui proces de participare și care s-au dezvoltat în cadrul diferitelor domenii de acțiune (flota municipală, infrastructură, sensibilizarea opiniei publice, etc.). Pe lângă Calatayud, Logroño, Zaragoza și Tarazona, care au fost deja luate în calcul inițial încă de la elaborarea proiectului, și Ponferrada a elaborat un plan de acțiune pentru e-mobilitate, chiar dacă s-au alăturat ulterior proiectului.

Jose Manuel Aranda Lassa, primarul orașului Calatayud: „Calatayud trebuie să fie un oraș european și nepoluat, unde instituțiile și Consiliul Local sunt implicate în stimularea utilizării vehiculelor nepoluante. Proiectul *EMOBILITY WORKS* este un proiect important pentru atingerea acestui obiectiv și pentru sensibilizarea cetățenilor”.

ROMÂNIA

Alba Iulia, Bistrița, Ploiești și Baia Mare au fost identificate ca fiind municipalități angajate în ceea ce privește mobilitatea durabilă. Ele au arătat un interes ridicat pentru e-mobilitate încă de la început, iar în timpul elaborării planurilor de acțiune pentru e-mobilitate, fiecare a pus accentul pe anumite măsuri în funcție de nevoile sale specifice și de obiectivele generale. Alba Iulia și Bistrița, mai dornice să lanseze acțiuni legate de turism, au făcut pași concreți în direcția măsurilor legate de acest domeniu. Alba Iulia a creat infrastructura pentru închirierea e-vehiculelor în interiorul zonei turistice, în timp ce Bistrița a făcut primul pas spre implementarea unei „linii verzi”, care este o linie dedicată autobuzelor electrice pentru transportul pasageri în centrul turistic al orașului. Ploiești și Baia Mare a pus accentul mai mult pe

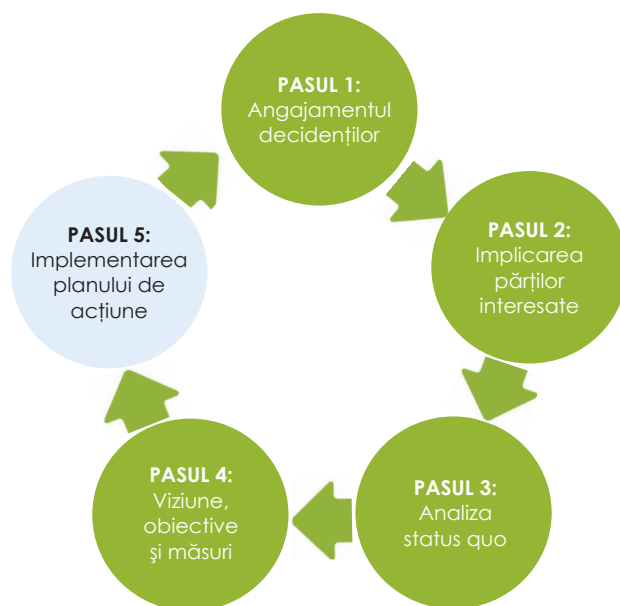
transportul în comun ecologic, cu tramvaie electrice și troleibuze. Cu toate acestea, trebuie spus că toate cele patru municipalități consideră achiziționarea de autobuze electrice ca prioritate, având în vedere că axa POR 4.1 (fonduri europene) asigură finanțarea în acest sens. Mai mult decât atât, Alba Iulia și-a propus să instaleze mai multe stații de încărcare care să fie conectate la panourile fotovoltaice existente, astfel încât energia electrică pentru e-vehicule să fie 100% din producția locală de energie regenerabilă. De asemenea, este de menționat faptul că prezentarea proiectului *EMOBILITY WORKS* în alte orașe, cum ar fi Zalău, Oradea și Tîrgu Mureș (municipii care elaborează în prezent planurile lor de mobilitate urbană durabilă), a arătat că acestea sunt interesate în preluarea unor măsuri de e-mobilitate în viitor.

PASUL 5 - Implementarea planului de acțiune

Pasul 5: După **elaborarea** și **prezentarea oficială** a **planului de acțiune**, ultimul pas în acest proces este bineînțeles, **implementarea** măsurilor identificate conform calendarului definit, care ideal ar trebui să fie însoțite de o **documentație continuă** și de o **evaluare regulată**.

Dar cum să începem implementarea planului de acțiune? Municipality-ile implicate ar trebui să înceapă implementarea măsurilor conform calendarului din planul de acțiune. Ideal ar fi ca în faza inițială de implementare a planului de acțiune să existe campanii de publicitate, în ton cu motto-ul „**Faceți lucrurile bine și vorbiți despre asta**”. Ulterior, depinzând de măsurile propuse, ar trebui să aibă loc o evaluare regulată a măsurilor implementate.

**Realizând acestea,
REMOBILITATEA LUCREAZĂ!**

ITALIA

În Italia, proiectul a fost implementat în trei municipalități și anume: Budrio și Correggio (în regiunea Emilia Romagna) și Conegliano (în regiunea Veneto), aducând în prim-plan regiunile de care aparțin aceste municipalități. Regiunea Emilia Romagna a semnat un acord cu principalele orașe ale sale în scopul creării coloanei vertebrale a unei infrastructuri regionale reprezentând baza unei rețele cu puncte de încărcare. Regiunea Veneto a lansat de curând un program de subvenționare pentru municipalități, oferind o reducere cu 30% a costurilor de achiziție pentru vehicule electrice. Acesta este considerat a fi un program pilot pentru lansarea unui program de subvenționare pe o scară mai largă, program care va fi modelat conform lecțiilor învățate utilizând un sistem specific de monitorizare tehnico-financiară.

La nivel municipal, Conegliano, prin definirea unui plan de acțiune în domeniul e-mobilității și reprezentând principalul promotor al politicilor locale, a catalizat un număr de sinergii cu mediul de afaceri local. Municipalitatea a aderat prin urmare la o inițiativă regională condusă de Asociația Ville Venete, având ca obiectiv crearea unei vaste rețele

de stații de încărcare pentru e-vehicule, legând principalele locuri de atracție turistică. Prin aceasta s-a realizat deja integrarea reglementărilor locale cu criterii și principii ce vizează vehiculele electrice, incluzând facilități pentru puncte de încărcare; adițional, s-a aplicat pe programul regional de subvenționare a achiziționării vehiculelor electrice și s-a formalizat, împreună cu mediul de afaceri local, o platformă care sprijină crearea de servicii pentru e-mobilitate.

Pe de altă parte, municipalitatea Correggio a implementat acțiuni specifice e-mobilității, susținând utilizarea vehiculelor electrice în flota municipală și în centrul istoric. Burido, cel de-al treilea oraș italian, și-a focusat în principal strategiile din domeniul e-mobilității pe reglementări locale și pe crearea unor hub-uri destinate vehiculelor electrice pentru navetiști. În paralel cu aceasta, au fost realizate consultări cu companii pentru a stimula lansarea simultană a e-mobilității la nivel municipal și corporatist.

CAPITOLUL 4. Concluzii

Partenerii EMOBILITY WORKS au colaborat cu sute de factori implicați din Uniunea Europeană. Principalele concluzii ale proiectului cuprind următoarele:

- **Expertiza externă ușurează demararea e-mobilității la nivel local:** Municipality-urile mici apreciază în mod special sprijinul extern deoarece adeseori se confruntă cu lipsa personalului, a resurselor tehnice și financiare și a experienței în elaborarea pe cont propriu a unui plan de acțiune pentru e-mobilitate.
- **Aspectele particulare trebuie evaluate cu atenție:** Fiecare municipalitate este diferită și în fiecare municipalitate, motivația și stimulentele care să determine o integrare susținută a e-mobilității, sunt diferite. O abordare „la fel pentru toate” nu va funcționa când vine vorba despre e-mobilitate.
- **Creșterea gradului de conștientizare este încă necesară:** Chiar dacă lucrurile se îmbunătățesc, mai sunt încă foarte multe de făcut la nivel municipal, în special la municipalitățile mici și medii, întrucât există încă foarte multe prejudecăți atunci când vine vorba despre e-mobilitate. Schimburile de know-how la nivel național și internațional precum și comunicarea și informarea continuă, determină evidențierea avantajelor e-mobilității la nivel local precum și metodele prin care dificultățile întâmpinate pot fi depășite.
- **Rețelele locale sunt esențiale:** Prin înființarea unor rețele locale și aducerea oamenilor din diferite sectoare împreună, pot fi create sinergii și astfel întregul potențial al e-mobilității poate fi utilizat.
- **Interesele corporatiste și cele municipale sunt diferite; parteneriatele sunt foarte promițătoare:** În timp ce municipalitățile au adeseori interese dincolo de aspectele financiare, companiile, mai ales IMM-urile, în primul rând au în minte banii. Furnizarea unor exemple de afaceri de succes, rezolvă în general problema. Chiar dacă e-mobilitatea este un exemplu de afacere de succes, aceasta depinde în foarte mare măsură de circumstanțele naționale (finanțări și subsidii, scheme de taxare, etc.). De asemenea, partenerii

EMOBILITY WORKS au descoperit că unele parteneriate încheiate între companii și municipalități au beneficii reciproce, spre exemplu: parteneriate cu furnizori locali de energie, furnizori de servicii de mobilitate și sectorul turistic. Cu toate acestea, în general, trebuie spus că în prezent, datorită costurilor de investiții ridicate, e-mobilitatea este un subiect de interes pentru companiile mai mari, cu parcuri auto extinse.

- **Îmbinarea e-mobilității cu alte strategii este cheia succesului:** măsurile în domeniul e-mobilității promit să aibă succes în special atunci când sunt armonizate cu alte strategii municipale (ex: PMUD-uri, strategii de energie, planuri pentru transport, etc.). Strategiile independente pe de altă parte, nu acumulează sprijin în aceeași măsură.

Abordarea prin care se urmărește integrarea susținută a e-mobilității

la nivel local prin planuri de acțiune s-a dovedit a fi un **concept de succes**, făcând ca 30 de planuri pentru e-mobilitate să fie finalizate în Europa. Aceste municipalități, precum și partenerii de proiect înșiși, sunt acum importanți factori de promovare și împărtășire în cadrul rețelelor lor a conceptului de plan de acțiune pentru e-mobilitate.

CAPITOLUL 5. Recomandări

Dacă sunteți interesat de implementarea unui plan de acțiune într-o municipalitate (indiferent dacă sunteți un angajat al municipalității sau un consultant/expert extern în domeniul mobilității), partenerii proiectului EMOBILITY WORKS **vă recomandă** să luați în considerare următoarele aspecte înainte, dar și în timpul elaborării unui plan de acțiune pentru e-mobilitate:

- **Familiarizați-vă cu politicul!** Sprijinul politic pentru acest domeniu nu numai că ușurează elaborarea unui plan de acțiune dar asigură și implementarea pe termen lung a măsurilor din acesta, fiind important ca actor-cheie din mediul politic să sprijine ambițiile dvs. și să fie parte din echipa de acțiune de la nivel local. Ar trebui să cunoașteți deci sistemul politic foarte bine și să-i implicați pe liderii de opinie politică încă de la început.
- **Lucrați cu oamenii potriviți!** Asigurați-vă ca aveți toți oamenii necesari în echipele dvs. de acțiune de la nivel local, nu numai experți specifici unor domenii, ci și lideri de opinie din alte domenii și grupuri de interese, care sunt necesari pentru sprijinul extins al măsurilor de e-mobilitate. De asemenea, asigurați-vă că includeți aici toate departamentele din cadrul administrației locale, întrucât e-mobilitatea cuprinde o problemă multidisciplinară.
- **Lucrați cu emoțiile!**
De îndată ce oamenii înșiși experimentează e-mobilitatea, vor dori să o aibă, pentru că este distractivă și creează atât de multe emoții pozitive. Lucrați cu aceste emoții pentru a obține sprijinul de care aveți nevoie; evenimentele la care pot fi testate vehiculele electrice reprezintă o metodă promițătoare în acest sens.

- **Găsiți motivația potrivită!** Stimularea integrării e-mobilității diferă mult de la o municipalitate la alta. Unele doresc să își atingă obiectivele propuse pentru îmbunătățirea calității vieții, altele consideră că există beneficii în domeniul turismului, etc. Găsiți motivația potrivită și veți obține sprijinul de care aveți nevoie.
- **Fiiți expert pe acest subiect!** Există un număr de condiții care modelează intensitatea cu care e-mobilitatea poate demara într-o țară (taxe, vehicule electrice disponibile pe piață etc.) Cu cât sunteți mai bine informat, cu atât va fi mai ușor să-i convingeți pe oameni și să vă susțineți punctul de vedere. Dacă vă simțiți copleșit de volumul de informații, apălați la sprijinul experților externi.
- **Integrați experți externi!** Dacă lucrați pentru o municipalitate și doriți să elaborați un plan de acțiune pentru e-mobilitate, ar trebui să vă gândiți să integrați în acest proces experți externi. Experiența noastră a arătat că pentru oamenii neutri din punct de vedere politic, este adeseori mai ușor să-și susțină punctul de vedere și să-i convingă pe actorii locali, pentru că sunt imparțiali.
- **Faceți lucrurile bine și vorbiți despre asta!** Asigurați-vă că împărtășiți activitățile dvs. cu publicul larg și de asemenea: susțineți conferințe de presă, organizați evenimente publice de testare a vehiculelor electrice, puneți articole pe site-uri web, în reviste municipale, etc. Experiența ne-a arătat că e-mobilitatea este foarte bine primită de către oameni. Prin urmare: „Faceți lucrurile bine și vorbiți despre asta”.

CAPITOLUL 6. Rezultate EMOBILITY WORKS

În total, 34 de municipalități au fost consultate pe parcursul proiectului EMOBILITY WORKS și **28 dintre acestea au finalizat propriile planuri de acțiune pentru e-mobilitate**, pe care își vor baza viitoarele activități din domeniul e-mobilității. În plus, partenerii de proiect s-au consultat cu aproximativ **153 de companii** din domeniul e-mobilității pe parcursul derulării proiectului. Activitățile din cadrul proiectului au dus la achiziția a peste **400 de vehicule electrice în Europa și la suplimentarea numărului de stații pentru încărcare cu aproape 120 de unități între anii 2014 și 2016**. Consecințele pe termen lung datorate elaborării planurilor locale de e-mobilitate nu trebuie

subestimate, deoarece vor determina apariția a și mai multor vehicule electrice în Europa și vor stimula piața. Pe lângă aceasta, un efort de diseminare a fost realizat de către toți partenerii proiectului la nivel național și internațional, promovând conceptul de planuri de acțiune pentru e-mobilitate. Mulțumită reacțiilor pozitive din toate țările la această idee, toți partenerii implicați în proiect vor dezvolta în continuare alte planuri de acțiune pentru e-mobilitate.

Următorul tabel prezintă principalele activități și rezultate ale proiectului EMOBILITY WORKS.

Țara	Planuri de acțiune	Vehicule electrice	Stații pentru încărcare	Companii consultate
Austria	3	186	13	25
Estonia	3	53	1	16
Italia	3	33	3	20
Finlanda	3	14	17	12
Germana	3	33	27	15
Grecia	3	18	2	15
România	4	16	1	18
Slovenia	3	9	40	16
Spania	3	46	17	16
Total	28	408	121	153

Dacă sunteți interesat de integrarea e-mobilității în municipalitatea dvs. prin implementarea unui plan de acțiune, vă rugăm să luați legătura cu partenerii EMOBILITY WORKS pentru consultanță și expertiză externă. Detaliile de contact pot fi găsite în capitolul „Parteneri și contacte”.

CAPITOLUL 7. Interviu cu un expert

Henriette Spyra este o profesionistă în transport curat la AustriaTech, o agenție a Ministerului Austriac al Transportului, Inovării și Tehnologiei. În activitatea sa ca expert național în implementarea Directivei "Combustibili alternativi pentru o mobilitate durabilă" - AFI, ea reprezintă Austria în Forumul pentru Transport Durabil al Comisiei Europene și este responsabilă de coordonarea implementării AFI-ului la nivel național în Austria, inclusiv dezvoltarea unui Cadru de Politici Naționale privind dezvoltarea pieței combustibililor alternativi din domeniul transporturilor.

Cum estimați dezvoltarea e-mobilității la nivel european?

„Suntem martorii creșterii tendințelor de electrificare a transportului, Europa anulului 2015 acoperind aproximativ o treime din vânzările mondiale de vehicule electrice. Din punctul meu de vedere acesta este rezultatul unui cadru de reglementare susținut în direcția unui transport „verde” la nivel european. Pe măsură ce tot mai multe vehicule cu zero emisii devin disponibile și piața acestora crește, avem nevoie de o mai bună coordonare politică la nivel european, național, regional și local.”

Din experiența dvs., care țări europene sunt lideri în domeniul e-mobilității și de ce? În ce măsură sunt „mai bune” decât alte țări și ce putem învăța de la ele?

„În termeni absoluți, Norvegia și Olanda sunt bineînțelese cele mai puternice piețe. Observăm de asemenea o creștere foarte consistentă în Suedia, Danemarca, Franța, Regatul Unit și în Elveția. Eu consider că există doi lideri foarte importanți, dar în final ceea ce este necesar este un mix favorabil de politici. Mai întâi trebuie considerată dezvoltarea unei viziuni pentru electrificare, așa cum este Ținta de zero emisii a Olandei până în anul 2035. În al doilea rând, un rol important îl joacă taxele: sistemul de impozitare norvegian sancționează puternic vehiculele cu factor mediu sau mare de poluare – ca rezultat, scutirea de la plata unor taxe pentru vehicule electrice face pur și simplu mai ieftină cumpărarea unui astfel de vehicul. Un portofoliu de politici pentru stimularea e-mobilității trebuie de asemenea să includă beneficii non-financiare pentru utilizatori dar și implementarea unei infrastructuri de stații pentru încărcare. Austria este un foarte bun exemplu recent al impactului unor astfel de măsuri: schimbarea sistemului de taxare pentru companii a determinat o creștere abruptă a

înregistrării de vehicule electrice începând cu ianuarie 2016.”

Care credeți că este rolul municipalităților în legătură cu e-mobilitatea?

„Efectele negative ale transporturilor în termeni de poluare a aerului, ambuteiaje rutiere, etc. sunt întâlnite cel mai adesea la nivel municipal. Deci municipalitățile sunt foarte importante și am avut mare grijă să implicăm nivelul local în procesul de implementare a Directivei AFI din Austria, lucrând împreună cu Asociația Orașelor din Austria dar și cu Asociația Municipiilor din Austria împreună cu care am organizat workshop-uri privind rolul municipalităților în stimularea e-mobilității. Sunt de părere că există trei aspecte: În primul rând, autoritățile locale privesc holistic e-mobilitatea, care nu înseamnă numai schimbarea unui tip de vehicul cu un alt tip. În schimb, implementarea e-mobilității ar trebui să includă re-gândirea mobilității în general și mărirea gradului de orientare al cetățenilor spre mersul pe jos, cu bicicleta și utilizarea transportului în comun. În al doilea rând municipalitățile au în subordine parcul municipal de vehicule, deci ele sunt cheia „înverzirii” unor părți importante ale transportului public local. În ultimul rând, municipalitățile pot stabili importante stimulente pentru persoanele care se deplasează în vehicule cu zero emisii – de la zone accesibile numai pentru vehicule cu zero emisii, până la beneficii legate de parcare.”

Ce ați recomanda municipalităților care doresc să stimuleze e-mobilitatea?

„Municipalitățile joacă un rol foarte important în combinația de politici despre care am menționat anterior. Pentru stimularea e-mobilității sunt necesare două lucruri în opinia mea: o viziune sau Țintă clară și un plan de acțiune concret despre cum să atingi această Țintă avută în vedere, care să detalieze măsurile și să implice printr-o abordare pas-cu-pas o gamă largă de actori de la diferite departamente municipale, companii și din sectorul privat. Exact aceasta a fost abordarea proiectului EMOBILITY WORKS!”

Le adresăm mulțumiri

Tara:	Municipalități participante:	Parteneri asociați participanți:
Austria:	• Stadtgemeinde Schladming • Neue Stadt Feldbach • Stadtgemeinde Kapfenberg	• Energie Steiermark AG • Wirtschaftskammer Österreich • Land Steiermark, Wirtschaftsinitiative Nachhaltigkeit
Estonia:	• Tartu • Rakvere • Kuressaare	
Finlanda:	• Tampere • Turku • Lappeenranta • Kotka • (Vantaa)	
Germania:	• Eberswalde • Hohen Neuendorf • Iserlohn	
Grecia:	• Trikala • Lykovrisi-Pefki • Chalki • Thessaloniki • Alexandria	• Hellenic Institute of Electric Vehicles • Hellenic Petroleum S.A • Petroupoli • Maroussi • Kavala • Nikaia- A.I Rentis • Agios Dimitrios • Rafina-Pikermi
România:	• Alba Iulia • Bistrița • Ploiești • Baia Mare	• AVER - Asoc. pt. prom. Vehiculelor Electrice în România • Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia • TMC Electric București • Aurocar Alba Iulia - Distribuitor Renault/Dacia
Slovenia:	• Maribor • Radlje ob Dravi • Slovenska Bistrica	• Ruše • Piran • Miklavž na dravskem polju • Biograd na moru (Croatia) • RIC • Mariborski vodovod
Spania:	• Calatayud • Logroño • Ponferrada • Tarazona • Zaragoza	

Parteneri și contacte

Austria
GEA - Agenția pentru Energie din
Graz GmbH Kaiserfeldgasse 13, 8010
 Graz Telefon: +43 (0) 316 811 848 E-
 mail: office@grazer-ea.at

Belgia
HyER - Asociația pentru Hidrogen,
Pile de Combustie și
Electromobilitate în Regiunile
Europene
 Avenue Palmerston 3, 1000 Bruxelles
 Telefon: +32 (0) 228 540 94
 E-mail: jon@hyer.eu

Estonia
MM - OÜ Mõnus Minek
 Salu 1, Ääsmäe Küla
 Telefon: +372 5082990
 E-mail: ahto.oja@monusminek.ee

Finlanda
Ramboll Finland Ltd.
 Pakkahuoneenaukio 2
 33101 Tampere
 Telefon: +358 (0) 20 755 611
 E-mail: info@ramboll.fi

Hermia Group / New Factory Ltd.
 Väinö Linnan aukio 15
 33210 Tampere, Finlanda
www.newfactory.fi

Germania
BSU - Compania pentru Consultanță
și Servicii de Mediu mbH
 Alexanderstraße 7, 10178 Berlin
 Telefon: +49 (0)30.39042-0
 E-mail: info@bsu-berlin.de

eMo - Agenția pentru
Electromobilitate din Berlin GmbH
 Fasanstraße 85, 10623 Berlin
 Telefon: +49 30 46302 573
 E-mail: martin.soelle@emo-berlin.de

Grecia
CRES - Centrul pentru
Surse Regenerabile
de Energie și
Eficiență Energetică
 19th km Marathonos
 Ave, 19009 Pikermi,
 Athens Telefon:
 +30 210 66 03 288
 E-mail:
grzoidis@cres.gr

Italia
ECUBA SRL
 Via del Castello 4
 40124 Bologna
 Telefon:
 +39 (0) 51 228048
 E-mail:
s.antinucci@ecuba.it

România
ALEA - Agenția
Locală a Energiei
Alba
 Strada
 Trandafirilor nr.9,
 510119 Alba Iulia,
 Jud. Alba
 Telefon:
 +40 258 813 405
 E-mail:
contact@alea.ro

Slovenia
EnergAP - Agenția
pentru Energie din
Podravje
 Smetanova ulica
 31, 2000 Maribor
 Telefon:
 +386 2 234 23 60
 E-mail:
info@energap.si

Spania
FSV - Fundația San
Valero
 Violeta Parra 9,
 50015 Zaragoza
 Telefon
 +34 976057080
 E-mail:
nzubalez@svalero.com

Abrevieri

VEB: Vehicul electric cu baterii

VEC: Vehicul electric cu încărcare prin cablu

VEHC: Vehicul electric hibrid cu încărcare prin cablu

Vehicule categoria M1: Vehicule care sunt utilizate pentru transportul pasagerilor și cuprind cel mult opt locuri pe scaune excluzând locul șoferului

SEAP: Plan de Acțiune pentru Energie Durabilă

PMUD: Plan de Mobilitate Urbană Durabilă

Mențiuni

AUTORI

Agenția pentru Energie din Graz GmbH, B.&S.U. Compania pentru Consultanță și Servicii de Mediu mbH, Ecuba srl, Centru pentru Surse Regenerabile de Energie și Eficiență Energetică – CRES, New Factory Ltd, Monus Minek SEES, Ramboll Finland Ltd, Agenția Locală a Energiei Alba, Fundația San Valero, Agenția pentru Energie din Podravje, Agenția pentru Electromobilitate din Berlin.

EDITOR, PROIECTARE/FORMAT

Agenția pentru Energie din Graz

www.grazer-ea.at, office@grazer-ea.at

CREDITE FOTO

Viappy (Front page), Andrey Kuzmin (p. 6), hxdbzxy (p. 8), Matej Kastelic (p. 10), alphaspirit (p. 11), ruigsantos, Jason Winter (p. 22) / Shutterstock.com, Comitetul European al Regiunilor (p. 4), Agenția pentru Energie din Graz (p. 5), Orașul Kapfenberg (p. 10), Fundația San Valero (p. 11), Agenția pentru Energie din Podravje, Schladming 2030 GmbH (p. 14), Centru pentru Surse Regenerabile de Energie și Eficiență Energetică – CRES (p. 16), Orașul Iserlohn, Orașul Hohen Neuendorf (p. 17), OÜ Monus Minek (p. 18), Consiliul orașului Calatayud (p. 21), Agenția pentru Energie din Podravje, Agenția Locală a Energiei Alba, Ecuba SRL (p. 23), Orașul Eberswalde (p. 24), Markus Moser - Orașul Feldbach (p. 25)

AUGUST 2016

www.emobilityworks.com

emobilityworks.com

Co-funded by the Intelligent Energy Europe
Programme of the European Union